

Ker pa ima vsak šolnik ostati v svojem elementu, v šoli, je s tem dano, da bi ne mogel biti voljen na daljšo dobo. Ker ima učitelj z učenci prestopati od prvega do najvišjega razreda, bi volilo učiteljstvo načelnike svojih ožjih in širših organizacij vsako leto izmed onih svojih tovarišev, ki poučujejo baš v najvišjem razredu. Učiteljice imajo biti v vsem s svojimi tovariši enakopravne, torej bi bile prav tako tudi lahko voljene za načelnice in nadučiteljice.

Kakor sem se prej z veseljem obrnil od neljubih misli k veselejšim, prav tako neprijetno mi je zdaj, ko se moram vrniti iz upopolne bodočnosti v realno sedanjost. Saj še tako poreče marsikateri čitatelj, da ni umestno govoriti o idealih. Takim rečem le eno: hoteti je treba.

Saj ni več mnogo črnogledih obupancev. Vsi čutimo, da se bliža v šolstvu popoln preobrat, ki ga ne bodo zadržali niti diplomatični zastopniki Rima, niti fanatizirani napadalci vseučilišč. Mi pa ga lahko — pospešimo.

Dokler pa bo vlada samovoljno nastavljal nadzornike, je prav vseeno za šolstvo, če so definitivni ali ne, zakaj prav tako, kakor je v provizoričnosti upanje, da bo odšel slab nadzornik, tako je v nji obsežen za nas tudi strah, da lahko vlada odstrani dobrega, a sebi neljubega nadzornika. Zato ne more napredno učiteljstvo na to vprašanje dati nikakega odgovora.

Z. B.

Pedagoške črtice.

Spisal Janko Polák.

IV.

Nedelnjskega popoldne sva sedela z dedom v senci pred uljakom. Oblački dima, ki jih je izvajal ded pipi, jaz pa cigareti, so pluli kakor lepe misli pod nebo.

Govorila sva o čebelah, se čudila sličicam na panjih in preračunavala bogastvo, ki ga hrani uljak, podoba žive hranilnice. Ko sva se naveličala tega, sva jela ogledovati sadno drevje, pod katerega bogastvom se je šibila sleherni veja. In bogastva sva bila vesela oba. Zakaj, obetalo nama je obilno zlahtnega sadu, hladilne pijače in marsikatero svetlo krono. Še večje bogastvo pa je nama obetalo žitno polje, ki je valovilo kakor morje, kadar dahne nanj poljub rahlega vetra. V daljavi pa je šumel gozd čarobno pripovedko o silnem bogastvu, ki ga hrani vsakemu, kdorkoli ravna z njim razumno.

In govorila sva in računala. Misel je rodila misel, in sestavila sva računico, ki bi je bil vesel vsak ljudskošolski učitelj. V nji ni bilo ne tisočev ne milijonov. V nji so bili samo skromni izneski, s kakršnimi računi naš narod vsak dan. Ogibala sva se vseh preumetnih spletk in se premikala v najpreprostejših oblikah. Vanjo nisva pisala brezmiselnih čistih števil. Vsako število je dobilo svoje ime. Škoda, da sva jo sestavila samo v mislih. Da sva jo sestavila črno na belem, bi bila midva prva, ki sva razoralo ledino z ozirom na uporabno ustno računanje v ljudski šoli. Saj uporabno ustno računi ogromna večina našega naroda vsak dan. Da računi tako slabo, tiči vzrok v njegovi naobrazbi. Ogromna večina našega naroda pa se naobrazuje samo v ljudski šoli. Ali pa je krivo temu njeno učiteljstvo? — Ne! .. Temu so krive ponajveč računice.

načelniki. Zapovednik batalijona in stotniki nadzorujejo v svojem okraju vežbe in morajo poedine postaje večkrat inšpicirati.

Batalijoni deželne brambe dobe puške in bajonete iz cesarske zaloge, hranijo pa se v občini pod odgovornostjo župana. Stroške za njih vzdrževanje in popravilo nosijo naborne občine. Vsak domobranec si mora preskrbeti sam torbo za 30 do 40 patron in vrečo za kruh. Podčastnikom je dovoljeno nositi sabljo in palico, morajo si pa oboje sami nabaviti.

K brambovskim batalijonom pristopivši oficirji stalne vojske obdrže svojo uniformo; civilnega stanu pa nosijo na Goriškem zelenosive hlače, temnozeleno suknje s svetlomodrim ovratnikom in ošivi, rumene gumbe in okrogle klobuke. Moštvo nosi lastno obleko, na klobuku kokardo v deželnih barvah, svetlomodri ovratnik in enake našive.

Ustanove se tudi lahko posebne stotnije strelcev, ki se jih izvežba za predstražno vojsko. Ako je deželna meja v nevarnosti, se skličejo batalijoni, se jih zaprišeže na zastavo in stavi pod poveljstvo zapovedujočega generala.

Edinost.

V nas Kranjcih je z ozirom na računice mnogo boljše nego drugod. Zakaj računice Črničeve bi bile zlata vredne, da imajo dostavek z ozirom na uporabno ustno računanje, in sicer v tonu, kakor računa ogromna večina našega naroda. V ravno kar omenjenih računicah je nekaj takega. A to je premalo. Ognimo se števil kot takih in računimo samo z imenovanimi števili. Saj le tako računimo v življenju. Številce onih, ki računijo tudi v življenju tuintam s števili kot takimi, je tako neznatno, da ljudska šola ne sme grešiti tem na ljubo. A tudi ti zasledujejo vsikdar nekaj imenovanega, pa naj ima to že tako ali pa tako ime. Vse računanje je pač končno uporabno ustno računanje z ozirom na kulturno življenje. Škoda, da to sestavljale računic tuintam tako radi pozabijo.

Zvonec, bič in rog so naju vzdramili iz zamišljenosti. Ponosno kakor kralj je gnil vaski pastir živino na pašo.

Najine misli pa so se oklenile živine in vsega, karkoli je z njo v dotiki. Čudom pa sem se čutil dedovi biologiji. Pa on mi ni vedel pripovedovati biološko samo o živalih, temveč tudi o rastlinah. Odkritosrčno povem, da sem tuintam pordel. Ali sem bil zadrege sam kriv? — Ne! .. Zakrivili so jo oni, ki so me vodili po tujini, da sem zrl s strahom na vse krvoločne zveri, mogočne ptice in širokolostne palme in pozabil ob njih najpreprostejše domače živali, ptice in rastline. Ej, težko je iti med narod in učiti onemu, ki bi bil v tujini morda virtouz v vsakem oziru, a je doma siromak in to tako z ozirom na korist, kakor tudi z ozirom na škodo živali, ptice in rastlin domovinskih. Da bi hoteli merodajni krogi pomniti to, bi bilo v nas kmalu drugače.

Če hočejo merodajni krogi, da bomo učili narod uspešno, naj ga nam temeljito pokažejo. Učijo naj nas spoznavati domovino, njen narod in njene potrebe. In hvaležni jim bomo mi in narod ter domovina. Dokler pa nas bodo vodili samo po tujini, bomo tujei med domačini. Da kot taki ne bomo imeli izlepa povoljnih uspehov, ni težko uganiti.

V daljavi se je začelo otlo bobnenje. Zamislila sva se tako, da nisva opazila nevihte, ki se je bližala. Čebelice so se vračale urno domov. Midva pa sva stopila v uljak. Zakaj debele deževne kaplje so jele padati izpod neba. Veter se je završal, blisk se je užgal za bliskom in bobnelo je, kot bi se podiral svet.

Deževalo je, deževalo ..

Midva pa sva opazovala moč prirodnih sil s strahom. Saj one lahko uničijo v trenutku vse. In ravno tem prirodnim silam bi morali posvetiti v ljudskih šolah vso pozornost. Ni dovolj, da zvemo za vzrok prirodnih sil, treba je nam tudi vedeti, kako se jim uspešno branimo in kje se proti njim lahko zavarujemo, da dobimo pomoč, če nam uničijo dom, živž in živino. To bodi prirodoslovje ljudske šole. Le ne preveč žic in mreže! Zakaj ob teh onemore otroški duh tako hitro, kakor onemore v mreži ribica, če jo potegnemo iz vode. Vse iz življenja za življenje! In nikdar ne obilice, temveč vsekdar obilo.

Nevihta je ponehala. Vstala sva in se napotila v hišo.

„Resk! ..“

Zadel sem ob žebliček.

Ded se je zasmeljal na ves glas in mi del, da bi se to njegovim platnenim hlačam ne pripetilo tako izlepa.

Ob kupici rujnega vinca so naju zapletle moje raztrgane hlače v razgovor, iz katerega sem posnel prav lahko, česa si želi naš narod iz zgodovine, zemljepisja in ročnosti.

Kaj mar našemu narodu letnice! .. Narod hoče zvedeti, kaj, kako in zakaj. Kulturne strani zgodovine hoče naš narod. In najbolj ga zanimajo domači junaki, ki so že pozabljeni ali pa še kvečjemu strašijo tuintam v obliki medlih pripovedk in pravljic. Z ozirom na vse to čaka pridnega delavca obilica dela. Tudi zemljepisja si ne želi naš narod v naštevavanju mej in števil. Naš narod si želi zemljepisja v obliki kulturnih obrisov. Dajmo mu jih! Zakaj s tem mu bomo pokazali, da domovina ni tako ubožna, kakor se nam dozdeva. Dokazali mu bomo, da je domovina bogatejša nego marsikak del tujine, ki o nji lažejo brezvestni agentje, da se po njih cedi blagost. Da, cedi se, a ne blagost, temveč beda.

Kar se pa tiče ročnosti, sem zvedel od deda to-le: „Nobenih slik ne gledam rajši nego one v kotu za mizo in pa one na panjih. Zakaj one me spominjajo mladosti, ko sem še letal kot bosopetnik po vasi, in one me spo-

minjajo tudi let, ko smo se zbirali sredi vasi in peli pesmi v tiho, poletno noč. Najrajši nosim domačo obleko iz domačega blaga in v domačem kroju narejeno ter najrajši se spominjam časov, ko nas je naš stari učitelj učil snage in lepega vedenja!“ —

Menim, da k temu ni treba komentarja. Pedagoško naobražen učitelj me bo umel. In samo tem pišem svoje pedagoške črtice.

Slučaji proti šesti zapovedi.

Lansko leto sem poročal v „Učiteljskem Tovarišu“ o nekaterih temnih straneh domačega kroga s posebnim ozirom na šolsko higieno. Spis je zbudil pri pametnih ljudeh precej opravičene pozornosti, pri nerazsodnih občanah pa je bil vrlodošlo agitacijsko sredstvo proti moji osebi.

Tudi letos sem zadel z neko preiskavo v sršenovo gnezdo. Nisem mislil o nji poročati, ker zadeva pravzaprav ne sodi v javnost, a moram, ker se razširjajo po zaslugi gotovih, meni sovražnih krogov po občini in tudi preko njenih mej o preiskavi — gorostasne nerresnice.

Nekega dne sta prišla v šolo deček in deklica pol ure prepozno. Dognal sem, da sta bila v gozdu in spolno občevala, v kolikor se more o takih grehih govoriti pri devetletnih otrokih. Izdala sta mi še druge.

Zatožene sem na štiri oči izpraševal, kako in kaj, in sicer delikatno, kolikor je bilo mogoče, da pozvem resnico. In zvedel sem stvari, da sem strmel.

Moja misel je bila predložiti preiskana fakta lokalni učiteljski konferenci v pretres in nato tajno opozoriti posamezne starše prizadetih otrok na eventualne pregreške.

Slepa ljubezen nekaterih roditeljev pa mi je takorekoč prekrizala načrte, napravljene iz najčistejšega človekoljubja.

Par mater je s silo pozvedelo od svojih otrok, o čem sem jih izpraševal v šoli. „Ubijem te, če si res tako delal, raztržem te! Pri-sežem, da moj otrok ni tak!“ itd. se je glasilo po hišah.

Kratkovidne matere so dosegle svoj namen — otroci so vse utajili. In šle so s svojimi angelčki k predsedništvu krajnega šolskega sveta, da se pritožijo proti pohujševalcu mladine. Tam so jih ljubeznivo sprejeli: župan je dal na razpolago občinsko pisarno, predsednik pa je v pričo vseh prizadetih staršev, ozir. otrok zaslíševal posamezne slučaje. Pozvedovalo se pa ni toliko „Kaj si storil“, ampak „Kaj te je vprašal učitelj?“

Sporočil sem vso stvar k. kr. okrajnemu šolskemu svetu, in prišel je g. k. kr. okrajni šolski nadzornik, da preišče slučaje. Čisto umljivo je, da mu terorizirani otroci niso priznali tudi enega pregreška.

Zdaj pa nekoliko nasvetov:

I.) Slučajev kontra šesti zapovedi če le moreš, ne preiskuj, kakor jih najbrže nikdar več tudi jaz ne bom.

II.) Če si pa praktičen idealist in ti žilica ne da miru, pa ne izprašuj nikdar sam, temveč imej v bližini tovariša ali kako drugo zanesljivo osebo, tako da je ne bo opazil prizadeti otrok. Vsa stavljena vprašanja od tvoje strani in otrokov odgovori, oziroma izpovedbe naj se takoj napišejo. Le tako boš mogel uspešno zagovarjati svoj postopek, in če ti bo delala neznanske preglavice slepa ljubezen slepih staršev.

Silvester.

Ne zabite „Učiteljskega konvikta!“

Vesti iz Istre.

V odgovor na dopis, priobčen pod tem naslovom v 23. šte. „Učit. Tov.“ naznanjam, da sem dobil 7. t. m. ob 4^{1/2}. popoldne sledečo brzojavko: „Minister brzojavlja, šolska postava potrjena. — Mandić.“ S tem mislim, da je podan odgovor na prvi oddelek dopisa.

Kar je zaradi odgovora na drugi oddelek, kjer dopisnik vpraša: „Kaj pa mi? Ali jih ne bomo posnemali!“ je pokazal dopisnik, da se že več kot eno leto ni udeležil nobenega zborovanja našega društva in da se ni zanimal za društveno zborovanje, niti toliko, da bi povprašal kakega tovariša, kaj se je razpravljalo pri društvenih zborovanjih. Nadejam se in sodim po njegovih besedah, da prihodnjih

zborovanj ne bo zamujal in videl bo, da nam ni potreba v tem oziru posnemati italijanskih kolegov. Toliko v naznanilo za sedaj. Na snidenje pri prihodnjem zborovanju!

A. Urbančič,
predsednik „Slov. učit. društva“.

Ljudske šole v Novem Jorku.

Novi Jork, 20. maja 1908.

Evropejec, ki je prebil dlje časa v Združenih državah severne Amerike ter imel priložnost spoznati temeljito uredbo države, mora priznati, da je doživel veliko razčaranje. Res je: marsikateremu popotniku, ki obišče Ameriko samo zaradi zabave, se dozdeva marsikatera stvar, ki jo ondi vidi, ako ne zlata, tako vsaj vredna občudovanja, vendar potem, ko jo presodi temeljito, pa se pokaže, da je to le — iluzija. Namesto svobode, kakršno predstavlja Amerika v domišljiji, dobimo ondi neomejeno vsevlado denarja, da ne izvamemo malone vse-mogoče korupcije, ki se je polastila celo stanu sodnikov in vsega sistema postavnega postopaja. Brezčutnost naroda je preobrazila splošno volilno pravico v mrtvo formulo; korupcija in nepoštenost vladata v vseh panogah javnega življenja in marsikateri župan ali občinski svetnik bi se ne odtegnil usodi župana iz San Fraciska — ki je bil obsojen pred nedavnim časom v širiletno ječo — ko bi se samo dobil v mestu pravnik, ki bi se drznil vložiti tožbo.

Nad to uboštvo javnega življenja se more povzpeti samo ena reč, namreč ljudska šola. Zaradi sprejetega načela se peča država z vzgojo širokih mas naroda samo toliko, da se briga za vzdrževanje šol, ki bi imele nekakšno nalogo ljudskih in strokovnih šol; v poslednjem času pa se je jela brigati tudi za uredbo srednjih šol, ki so nekako slične našim nižjim srednjim šolam. Višje šole (Colleges in Universities) so pa večinoma privatni zavodi, ki imajo pravico javnosti. Šole, ki se vzdržujejo na stroške občin, so dobro založene z vsem potrebnim; učitelji imajo lepe dohodke, in predstojniki občin ne štedijo ne s trudom niti s stroški, samo da napravijo iz njih vzgojevalne zavode prve vrste. Resnica: šolski zavodi so različni v raznih državah, splošno pa je uvedba šol povsod enaka. Posebne ljudske šole v Novem Jorku osnovane v največjem in najboljšem bogatem mestu države, ne predstavljajo zgolj le nekaj ideal ameriških ljudskih šol, marveč nam obenem dajo zmožnost, da spoznamo, za koliko se kosmopolitiški značaj obljudenja ozira na vprašanje vzgoje ljudi.

Meščanske šole v Novem Jorku so naslednje: I. „Public Schools“ (ljudske in strokovne šole), II. „High Schools“ (nižje gimnazije in realke), III. „Evening Schools“ (večerne šole).

Prisilno šolsko obiskovanje, ki mora biti strogo izvršeno, povzroča, da je šolsko obiskovanje dovolj dobro; v poslednjem letu je namreč obiskovalo šolo 700.000 otrok.

„Public School“ je po svoji uredbi nekakšna naša ljudska šola, ki ima osem razredov, katere mora učenec (ozir. učenka) končati, ako hočejo priti v kak višji učni zavod. Da se sposobnim učencem omogoči prehod v srednje šole nekoliko poprej, se je izdala naredba, na podlagi katere zamore učenec, ki se dobro uči, kak razred preskočiti. Torej se dogaja, dasiravno ne preveč pogostoma, da učenec zapusti ljudsko šolo že po končanem 12 (namesto 14) letu svoje starosti. V nižjih razredih poučujejo učiteljice, v višjih pa učitelji. Pouk v šoli se opira v vsakem oziru na najnovejšo nazore in napreduje z duhom časa. Podobno kakor v naših ljudskih in strokovnih šolah se deli ondi pouk o raznih panogah znanosti, močno pa se jemlje ozir na to, da pridobi učenec potrebno spretnost v izražanju svojih misli. V to svrhu so uvedene v nižjih razredih posebne ure, odločene za vaje v govoru in razgovoru. Mladi državljani se seznanja dovolj zgodaj s poglobitimi osnovami državnih zakonov, s katerimi se mora seznaniti, da ima, ko zavzame vboščo kakšno stališče, svoje jasne nazore, kar se tiče sistema, uprave in administracije države. Navzlic veliki verski vnemi ameriškega prebivalstva se vendar veronauk ne poučuje v šolah; bržkone ga ni mesta na svetu, ki bi imelo toliko cerkvá raznih veroizpovedanj, kakor Novi Jork, a vendar država

Dalje v prilogi.

kot takšna ne priznava nobenih sekt. Otroci se uče veronauka v takimenovanih nedeljskih šolah, ki se nahajajo v zvezi s cerkvami ter so vzdrževane na stroške občine. Vzgoja ameriške mladine se vendar dokaj razlikuje od vzgoje mladine st. rega sveta ter se opira na skrupulatno gojitev fiziške izobrazbe. V to svrhu služi ne le zgolj pouk telovadbe, ki je močno razvit, marveč tudi pouk spretnosti (the work shop). Učenju telovadbe dajejo velik pomen svečanostne predstave pred občinstvom. Slehnega pol leta se vrše javna tekmovanja vseh šol, in ničesar ne izpodbuja tako ameriške mladine kakor to, da se more udeležiti skupnih javnih vaj, in pa to, da jih spuste v vrsto telovadnih tekmovanj. K poglavitnim tekmovanjem pripadajo dirka, skakanje in metanje težkih usnjatih krogel, napolnjenih od znotraj s svincom (shot). Od strani občinstva je zanimanje za te vaje jako veliko; časopisi kaj široko pišejo o tem, in mladina dobiva v nagrado zlate srebrne in bronaste medaljone...

Še važnejše morda nego pouk telovadbe je pouk v spretnosti. Ta pouk pridobi mladini neke vrste spretnost, ki ji zamore v vsakem slučaju prinesiti dobiček. V velikih delavnicah, nahajajočih se v šolskih stavbah, se uči mladina tudi raznih rokodelstev.

Poučujejo v takšnih šolah pa nalašč v ta namen izkušani učitelji. Gradivo vsake vrste ima zmerom na razpolago; torej tudi vidimo, kako mladina tukaj reže, seka, skobla ter opravlja razne opravke itd. Šola daje učenec gradivo ne le zgolj za delo v delavnicah, marveč jim daje brezplačno tudi vsa učna sredstva, kakor: knjige, zvezke, pisalne potrebnosti, brez ozira na to, ali ima otrok ubožne ali bogate starše. Lahko si je predstaviti, kako velike vsote troši mesto vsakoletno samo za ta učna sredstva pri tako velikem obiskovanju ljudskih šol v Novem Jorku! Sliče, kakor za otroke ne šteti mesto tudi s stroški za učitelje ter jih bogato nagraja. Učitelji ljudskih šol, ki jim prebivalci zaupajo vzgojo mladine in ki zavzemajo v državi stališče polno odgovornosti, so gmotno povsem preskrbljeni in se morejo posvetiti popolnoma in izključno svojem poklicu. Kandidat, ki hoče napraviti izkušnjo za učitelja, se mora izkazati z izpričevalom, da je dovršil kurs (tečaj) Colleague, ki deli nekoliko višjo izobrazbo nego naše višje srednje šole. Po dovrstitvi tega tečaja dobi kandidat prvo akademsko stopnjo: Bachelor of Arts; razen tega mora napraviti izkušnjo iz tečaja pedagogike.

Učitelj ljudske šole ne ostane predolgo na stopnji začasnega učitelja in brž ko napravi izkušnjo, ga imenujejo za pravega učitelja; takrat potem dobiva 900 dolarjev (okrog 4500 K) letne plače. Čez leta pa se mu ti dohodki še znatno izboljšajo. Kakor n. pr. pri nas ne dobi nikdar opozicije zahteva zastran izboljšanja armade, tako tudi v Ameriki zahteva po dobrih šolah nikjer ne naleti na odpor, ko bi bila tudi izvršba jako dragocena. Mnogoča prišlecev v novojorško pristanišče, ki znaša na leto celo milijon duš, prinaša v ameriška velika mesta osebe, ki ne znajo državnega jezika. Da torej dvigne stopnjo olike teh ljudi, ki so še večinoma analfabeti, da jih seznanijo z jezikom in naredbami nove domovine, je potrebno, da je reprezentacija Novega Jorka osnovala številne šole, v katerih se prihajajoči iz starega sveta uče državnega jezika. Tudi v teh šolah, odprtih od 8. do 10. ure zvečer, so na razpolago vsakovrstna učna sredstva, in angleški učitelji in učiteljice imajo ob času učenja, uravnava-nega po metodi Berlitz, tako raznovrstno in mnogojezično poslušalstvo, kakor se je to godilo nekoč pri zgradbi babilonskega stolpa. Italijani, Nemci in Židje iz Rusije, zlasti pa resno pred se zroči Kitajci — vsi poslušajo pozorno učitelja, ki je med to mešanico prisiljen pojasnovati svojo govorico z raznimi gestami. Kakšna dobrota so te šole za ubožne prišlece, to je moči razumeti samo takrat, ko je človek videl vnemo teh ljudi, za učenje in živahno radost, ki izvirajo iz tega, da vsaj peščica teh ljudi razume del razlagane vede. Mesto se briga ne le zgolj za one, ki prihajajo, marveč tudi za lastno prebivalstvo, ki v svoji mladosti ni imelo prilike obiskovati šol: „Public“ ali „High School“. V vsaki delavnici je nekoliko narodnih in srednjih šol, ki so odprte zvečer od 8. do 10. ure; v njih se poučujejo učenci brezplačno. Šole so torej dobro založene in obsegajo oddelke, ki odgovarjajo našim trgovskim ali obrtnim šolam. Kdor je dovršil takšno šolo,

dobi izpričevalo ali diplom, ki ima enak pomen kakor dovršitev pravilno obiskovane vsakdanje šole.

Posneme vredni napredek v ljudskem šolstvu pa se pojavlja tudi na vsakem koraku v snovanju poletnih šol. Le malo mladine je, ki ji je mogoče prebiti počitnice zunaj mesta; večina izmed nje mora ostati v Novem Jorku. Mladina se zabava torej po cele dneve na ulicah, kjer starši niso zmožni nadzorovati otrok zaradi različnih opravkov. Da se pride temu v okom, je mesto osnovalo takimenovane poletne šole. Pod vodstvom učiteljev zahaja mladina na izlete v mestno okolico ali se zbira na dvorišču pod streho šolskega poslopja. Tu se vrše zabave, učitelji razlagajo zgodovino, slovnost ali fiziko; mladina se ukvarja takisto z učenjem, spretnostmi. Dete, zavarovano na ta način pred vsemi slučajji, preživi veselo in s pridom poletne dneve ter ostane neprestano pod varstvom svojih učiteljev.

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Učiteljsko društvo za kamniški okraj ima svoje zborovanje dne 25. t. m. v Domžalah. Ob tej priliki bo tudi pevska vaja za maso ter poznejše petje ob slavnostnem okrajnem učit. zborovanju. Tov. pevke in pevci naj prineso s seboj oba dela Mohorjeve pesmarice in, če imajo, tudi glasove k Hubadovim narodnim pesmim. Drugo oskrbi pevovodja. Zborovanje je jutraj ob 1/2 10. Takoj za tem je pevska vaja.

Slov. učit. društvo za kočevski okraj je, kakor smo že poročali, zborovalo 14. pret. mes. v Ribnici. Društveni podpredsednik tov. Stefančič pove v svojem nagovoru žalostni vzrok, zakaj je njemu pripadla dolžnost, sklicati in voditi občni zbor. V toplih in jedrnatih besedah se spominja umrlega večletnega obč. pri-ljub-nega društvenega predsednika Fr. Gregorčiča. Društveniki se v znak sožalja in v počaščenje njegovega spomina dvignejo s sedežev. Nato izreče zahvalo mnogobrojnim udeležencem pogreba, osobito ribniškim in sodraskim naprednjakom ter tov. St. Tomšiču na tako pretresljivem nagrobnem govoru. Omenja tudi smrt uaduč. St. Primožiča ter odkrito prizna zasluge, ki si jih je pokojnik pridobil pri rojstvu sedaj vilo dobro uspevajočih organizacijskih društev naprednega učiteljstva. Zakliče i njemu: Bodi mu zemljica lahka! Potem nadaljuje: Lepo šte-vilo navzočih me navdaja z veseljem. Vendar me prejšnja neprijeten čut, ker mi oko pogreša tega in onega (to in ono). Konstatujem, da so — kakor v drugih okrajih — tudi pri nas taki, ki le v senci in zatišju čakajo, da bodo kdaj sedli k polni skledi, a hrano vanjo n-j prinašajo drugi v potu svojega obraza. Ako je to pa tudi značajno, o tem menda nimajo časa premišljati. So nekaterniki — še bolj oni s krili — ki se ne zavedajo, da je naše društvo ena izmed mnogih sobic velike hiše, ki se mo-rajajo v nji pogosto shajati siromaki ter vedno glasneje klicati, da sliši vsa domovina njih težnje in gorje. Kdor ne trka, temu se ne odpre. Brezbrižniki so škodljivi društvu tudi s tem, da dostikrat svoje najbližje tovariše in tovarišice napravijo sebi enake. Kakor zdehanje je tudi brezbriznost nalezljiva. Tok časa zahteva, da je vsak učitelj član tega ali onega stanov-skega društva. Dosti ljubši mi je „Slomškar“ — ako si ni iz golega egoizma nadel tega imena — nego tovariš, ki ni ne ptič ne miš. K sklepu omenja govornik sprejetje vo-lilnega načrta v odseku za volilno reformo ter tolaži društvenike, rekoč: Upam, da naši kruho-dajalci vendar ne bodo pustili, da bi se nas, ki smo vstopili v gmotno tako nesrečni, a za prosveto naroda eminentno važni stan, polastili občutki, kakršni morajo prešiniti obsojenca v pekel, kjer stoji — kakor opisuje Dante — nad usodnimi vrati napis: Vi vsi, ki vstopite, nehajte upati! — an —

Štajersko.

Okrajno učiteljsko društvo ormoško zboruje v nedeljo, 14. junija t. l., v ormoški okoliški šoli. Začetek točno ob 1/2 11. uri pred-poldne.

Dnevni red: 1. Zapisnika. 2. Društvena poročila in dopisi. 3. Kratko poročilo o točkah 4. in 5. dnevnega reda letošnje uradne konfe-rence. O referatu a) poročila tov. Ant. Kosi, o referatu b) tov. Rosina. 4. Poročilo o glavnem zborovanju „Zveze“ v Celju, poročila tov. Rajšp. 5. Določitev, kateri društvenik zapade kazni v prid društvu blaginji. 6. Volitev delegatov na letošnjo veliko skupščino „Zveze“ v Gorici. 7. Nasveti in predlogi.

K obilni udeležbi vabi vljudno odbor. **Šmarsko-rogaško učit. društvo** zbo-ruje dne 14. junija t. l. pri Sv. Križu na Sla-tini v šoli po naslednjem vzporedju: 1. Pozdrav. 2. Dopisi. 3. Šola in dom — predava tov. A. Pesek iz Narapelj. 4. Tajna kvalifikacija — predava tov. R. Košar od Sv. Bolfenka na Kogu. 5. Poročilo o „Zvezinem“ zborovanju. 6. Slučajnosti.

Tovariši in prijatelji šole dobrodošli!

Srednješolski vestnik.

**** Reforma zrelostnih izpitov na učiteljskih.** Tekom tega meseca izide na-redba nauč. ministrstva glede važnih prememb pri zrelostnih izpiti na učiteljskih. Novi iz-praševalni red velja že za letošnje zrelostne izpite. Pismeni izpiti bodo vbodoče le iz peda-gogike in učenega jezika. Tema za pedagogiko mora dati kandidatu priliko, da odgovori v samostojni obliki na eno vprašanje iz vzgoje-slovja — ali ukoslovja tako, da se iz odgovora spozna pridobljena stanovska izobrazba. Iz učenega jezika se predloži kandidatu tri teme, iz katerih si v teku pol ure izbere eno. Za iz-delovanje so določene štiri ure. V enem lokalu ne sme biti več kot 30 kandidatov. Naloge za praktične izpite se morajo vročiti kandidatu tri dni pred izpitom. Kdor ima v specialni metodiki obeh tečajih četrtega letnika red „povoljno“, je oproščen ustnega izpita iz tega predmeta. Šest dni pred ustnim izpitom mo-rajajo biti kandidati prosti šole. Iz tistih pred-metov, v katerih je imel kandidat v zadnjih dveh letnikih vsaj red „povoljno“, odpade ustni izpit. Vsak kandidat pa mora delati ustni izpit iz zemljepisja in zgodovine ter še enega predmeta, ki si ga izmed dveh sam iz-bere. Pri izpiti se ne sme gledati na manj-vredne podrobnosti, na pamet naučena repro-dukcija se mora zavreči ter se izpit sploh raztegne le na razumevanje stvarnega, da se pokaže kandidata sposobnost za učiteljski stan. Zato se vrše izpiti v obliki „kolokvija“. Vprašanja pri ustnem izpitu se smejo dati kandidatu tudi pismeno ter se mu dovoli kratek čas za premišljevanje. Redi iz kmetijstva, pi-sanja, risanja, godbe, telovadbe in ženskih ročnih del se vzamejo iz semestralnih redov dveh zadnjih letnikov. Privatisti in eksternisti se izprašujejo iz vseh predmetov, pismeno tudi iz matematike. Kandidati ali kandidatnje, ki imajo maturo srednje šole ali dekliškega liceja, se ne izprašujejo iz predmetov, ki so se jih učili na omenjenih zavodih, pač pa iz šolske higijene. Predložiti pa morajo izpričevalo treh višjih razredov.

**** Moderni pedagog** je ravnatelj novo-maške gimnazije. To dokazuje ta-le ferma-n: „Es sind Fälle vorgekommen, daß Gymnasial-schüler Zeitschriften, welche die sittlich-religiöse Erziehung der Schü-ler bedrohen und auf die Cha-rakterbildung einen höchst nach-theiligen Einfluß haben, nicht bloß zu Hause gelesen, sondern auch in die Schule gebracht, nämlich die „Omladina“ und „Svoboda Misl“. Das Lesen dieser bei-den Zeitschriften wird hiemit den Schülern des Gymnasiums verboten. Alle Schüler, wel-che gegen diese Anordnung verstoßen, werden nach einmaliger fruchtloser Ermahnung vom Gymnasium entfernt. — Rudolfswert, am 6. Mai 1908. — Fr. Brežnik, m. p.“

**** Povlisanje v VIII. činovni raz-red** so dosegli profesorji: Dokler, Vadjal in Werner.

**** Razširjenje slovenskega učenega jezika na slovenskih gimnazijah.** Pod tem bobnečim naslovom je deželni šolski svet sklenil, da naj se za bodoče šolsko leto uvede slovenski pouk veronauku v petem razredu. Istotako se uvede v grščini slovenski pouk v tretjem razredu. Zastopniki slovenskih strank so se brezuspešno trudili, da bi bili kaj več dosegli.

**** Šolsko leto na ženskem učiteljskem v Gorici** se sklene 24. junija. Slovenskih ma-turantk je domačih 35, zunanjih 5.

**** Prva profesorica Dalmatinka.** Gospica Jelka Peričeva iz Stona s polotoka Pelješca je 1. t. m. z dobrim uspehom napra-vila izpit iz zgodovine in zemljepisja na češkem vseučilišču v Pragi. To je prva profesorica iz Dalmacije.

**** Sprejemanje učencev na državno realno v Trstu.** V I. razred se bodo učenci sprejemali poleti in na jesen. V poletnem terminu se bo vršilo vpisovanje dne 27. t. m. od 3.—7. ure popoldne za začetne črke A—K; dne 28. t. m. od 8.—12. ure za začetne črke L—Z. Pismeni izpiti bodo 29. t. m. od 8.—10. ure dopoldne in nemščine in računstva. Ustni izpiti istega dne od 10.—12. in od 3.—6. ure in sicer iz veronauka, nemščine in računstva. — V jesenskem terminu se bo vršilo vpisovanje dne 15. septembra od 8.—12. ure dopoldne. Pismeni izpiti bodo 16. septembra od 8.—10., ustni istega dne od 10.—12. ure. — Na vpisovanje mora priti vsak učenec v spremstvu očeta, oziroma njegovega namestnika in prinesiti s seboj rojstni, oziroma krstni list, izpričevalo o cepljenju koz in izpričevalo o zdravih očeh, ter zadnje šolsko izpričevalo, poslednje s sklepnimi redi iz veronauka, nem-ščine in računstva. — Učenci, ki napravijo izpit z dobrim uspehom, imajo še pred počit-nicami plačati 4 K 20 h sprejemnine, po počit-nicah pa še prinos 3 K za učna sredstva za šolsko leto 1908/09. — Zapisovanje učen-cev od II. do VII. razreda se vrši le 16. sep-tembra od 4.—6. ure popoldne, končni spre-jem bo šele 17. septembra od 5.—6. ure po-poldne po razmeri mest, ki bodo na razpolago.

**** C. kr. državna gimnazija v Tr-stu.** Sprejemanje učencev v I. razred na tem učnem zavodu se vrši dne 19. t. m. od 10.

do 12. ure dopoldne in od 2. do 4. ure po-poldne. Sprejemni izpiti bodo v soboto, dne 20. junija od 9. ure naprej.

**** Na c. kr. učiteljskem v Kopru** se vrši vpisovanje za sprejemne izpite za prvi (I.) letnik v ponedeljek, dne 29. junija t. l., od 10. do 12. ure predpoldne in v torek, dne 30. junija t. l., od 10. do 12. ure predpoldne in od 2. do 6. ure popoldne. Izpiti sami se prične v sredo, dne 1. julija, ob 8. uri zjutraj.

Književnost in umetnost.

Gradja za povijest školstva kralje-vinā Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas. Knjiga prva. — Krasno delo! Tako sem vzkliknil, ko sem dobil to veliko knjigo, obsegajočo 938 strani velike osmerke. Začudil sem se nad delavnostjo kr. zemaljskega šolskega nadzornika, kr. svetnika A n t o n a C u v a j a. Kaj takega še nisem videl. To vam je ogromno delo. No, saj pravi pisatelj sam, da je rabil zanje polnih 15 let. Koliko truda, koliko nabiranja, koliko snovi, koliko gradiva!

Predločje nam ves razvoj hrvatskega šol-stva, počenši od začetka, ko čitamo o šolski vzgoji pred prihodom Hrvatov v njih sedanja bivališča, pa do leta 1835. To je, kratko re-čeno, vsebina prve knjige. Obljublja se nam še nadaljevanje dela: Zgodovina šolstva od l. 1835. naprej.

Hrvatska publika, zlasti pa hrvatsko učit-eljstvo je lahko veselo, da ima tako vlado, ki je na svoje stroške izdala to epohalno delo, ki je krasijo 102 sliki. Da vidiš, dragi čitatelj, kaj nam vse nudi ta knjiga, navedem najprej glavne oddelke.

Prvi oddelek razpravlja o šolah v hrvat-skih krajih od osnovanja kraljevine (l. 924.). Tukaj čitamo o šolah pred dohodom Hrvatov, o istih do dobe Karla Velikega, za Karla Ve-likega, o šolah v dobi cerkvenega razkola (857. l.) in o dobi sv. Cirila in Metoda.

Drugi oddelek govori o šolah za kraljev iz narodne dinastije (924—1102).

Tretji oddelek ima dobo za kraljev iz rodovine Arpadove (1102—1300), četrti pa za kraljev iz rodovine Anžuvinske.

V petem oddelku so popisane šole za kraljevanja Sigismunda (1387—1437), za kra-ljevanja Matjaža Korvina in za kraljevanja Vla-dislava II.

Šesti oddelek obravnava šolstvo za Habs-buržanov in sedmi za kraljev iz hiše Habsburško-Lotrinske.

Seveda, čimbolj se bližamo novejši dobi, toliko obširnejši in zanimivejši so posamezni oddelki. Toliko na kratko o vsebini knjige. V naslednjem se hočemo baviti nekoliko z raznimi oddelki. (Dalje.)

Koncentracija u osnovnoj nastavi. Rasprava Dragutina Heckmanna, učitelja. U Rumi. Izdajem piševim. Cijena 50 filira. — To temeljito razpravo, ki obsega 43 strani, toplo priporočamo.

Politiški pregled.

*** Poslanska zbornica.** V razpravi o proračunu je napadal poslanec Nemece vlado zaradi obnašanja v gosposki zbornici glede znižanja sladkornega davka. Zahteval je zako-nito ureditev jezikovnega vprašanja za vso državo. Poslanec Glabinski je rekel med drugim, da Poljaki bodo vedno zagovarjali svobodo vede in pouka ter terorizem na vseh poljih pa obsojajo. Zahteval je razne socialne reforme. Prešlo se je na to v specialno debato. — Knez Lichtenstein je povedal, da so krščanski socialci dali nemškim strankam roko odkrito-srčno, da se obnovi celokupnost, ki jo prepre-čuje vnanji vpliv.

*** Program Beckove vlade.** Jezikovni zakon za kraljevino Češko je — kakor poročajo „Narodni Listy“ — popolnoma zgotovljen in pripravljen za predložjenje zbornici. Ne samo načela, na katerih sloni ta načrt, marveč tudi njegove detaljirane, natančno formulirane in paragrafirane določbe so baje znane ne le mi-nistrom, marveč tudi poslancem obeh narod-nosti. — Vsem, ki jim je ministrijski predse-dnik prijavil svoj elaborat, je bila naložena naj-strožja diskrecija. In tako je ostal načrt do danes tajnost. — „Narodni Listy“ pripominjajo, da atmosfera v zbornici sedaj ni taka, da bi mogel baron Beck predložiti svoj načrt že v sedanjem poletnem zasedanju. Baron Beck da bo že jako zadovoljen, ako spravi pred počit-nicami pod streho poleg proračuna tudi načrt o podražavljenju severočeške železnice in pred-logo o davku na žganje. Niti povišanje bram-bovskega kontingenta ne bo sedaj rešeno. — Poslanska zbornica se snide zopet med 10. in 15. septembrom in namerava se takoj v prvi seji predložiti proračun za 1909, ki je že iz-gotovljen v poedinih resortih, in izvršiti takoj ob začetku jesenskega zasedanja nove volitve v delegacije. — Tudi sedaj ne bo zasedanje formalno zaključeno, ampak le odloženo. — Za jesensko zasedanje se pripravlja nadalje zakon o zavarovanju za starost in invaliditeto, po-dražavljenje družbe državnih železnic (ako bodo